

Az erdőben járva sokan szeretnének állatokkal találkozni. Mindenki várja, hogy láthassa a tisztás szélén legelésző őzbakot, vagy a nyiladékon borjával átsétáló szarvastehenet. Az idilli kép azonban legtöbbször már az erdőbe belépve szertefoszlik. Hangos, recsegő kiáltás veri fel a csendet, állatoktól mentesítve a környéket. A hang gazdája nem más, mint az erdő őre, a nagyhangú szajkó.

Az erdő éber őre: a szajkó

Az éber madár szeme előtt semmi sem marad rejtve, pláne az emberi léptek, melyek akármilyen óvatosak is, felkeltik az érdeklődését. És az információt nem rejti véka alá, egyből világga kürtöli, hogy idegen jár a fák alatt. A többi állat ezt meg is tanulta, és figyelik a szajkó riasztását. Gyakran tör borsot a cserkelő vadász orra alá is, mert felhívja a közelgő veszélyre a vadak figyelmét. Ebben a cikkben megismerheti a kedves olvasó, hogyan is éli életét ez az óvatos madár.

A szajkó (*Garrulus glandarius*) a varjúfélék családjába tartozik.

Rokonságát és magát a szajkót is az énekesmadarak közé sorolják. Furcsa lehet ez, hiszen fülsértő recsegését hallva nem a gyönyörű madárénekekre jut az eszünkbe. Ám a szajkó hangképző szerve meglehetősen fejlett. Kiváló hangutánzó képességgel áldotta meg a természet. Szinte bármilyen hangot képes utánozni, és amelyik tetszik neki, azt saját magáénak tekintve, sokszor is hallatja. Így fordulhat elő, hogy a sűrű bokrosból egerészölyv kiáltását, a magas fák tetejéről pedig macska nyávogását halljuk. De szép tavaszi napokon, a türelmes szemlélő meghall-

hatja finom kis hangicsalását, amelybe sok más énekesmadár hangját is beleszövi.

A szajkó gyakori madár. Egész Euráziában előfordul, és Észak-Afrikában is élnek költő állományai. Magyarországon szinte minden erdőben és városi parkban megtaláljuk. Madarunk saját építésű gallyfészkekben költ, melynek csészéjét vékony növényi szálakkal béleli ki. A fészkek építésében a pár mindkét tagja részt vesz, amit általában 6-10 m magasságban raknak meg, a fa törzséhez közel. Előfordul, hogy sűrű bokrot szemelnek

Tarka nőszirm

Nincs is olyan virágkedvelő, aki az írisz név hallatán ne tudná, melyik növényről van szó. Szinte mindegyik virágoskertben megtalálható, az egyik legszebb talán mind között. De nem a virágoskertbe kirándulunk, hanem megkeressük az íriszt a természetben, hiszen több faj is él hazánkban. A mostani cikk témája nem más, mint a tarka nőszirm.

A nőszirmok tudományos nevüket, az *Iris*-t, mely a köznelyben is elterjedt, a görög Írisz istennőről kapták. A mitológia szerint az Olümposzról a szivárványon keresztül üzent az embereknek. A nagy botanikus, Carl von Linné innen kapott ihletet, amikor a családot ezzel a névvel látta el. A szivárvány színei köszöntek vissza számára a virág szirmairól.

A tarka nőszirm (*Iris variegata*) a száraz élőhelyeket kedveli. Megtalálható a nyílt sziklagyepekben, karsztbo-

korerdőkben, napos erdőszéleken, homoki gyepekben. A magyar közép-hegységek mindegyikében él. Ha a Mecsekben keresi valaki, a déli, meleg oldalakon kell kutatnia utána.

Növényünk, mint az összes többi nőszirm, élő, föld alatti gyöktörzséből évről évre kihajt. Mintegy fél méteresre nő meg. Jellegzetesek hosszú, hegyes, kard alakú levelei, melyek legtöbbször 2-3 cm szélesek, és jellemzően sarló alakban görbültek. Egy száron több virágot is nevel, melyek mindegyi-

ki, ilyenkor alacsonyban, akár 2 méteres magasságban is megtalálhatjuk fészket.

A költés általában áprilisban kezdődik. Ilyenkor rakja le a tojó 5-6 tojásból álló fészkekáját. A költés már az első tojás lerakása után elkezdődik, így a kikelő fiókák közt is pár napos különbség lesz. A költésben és a fiókák felnevelésében is mindkét szülő részt vesz. A fiókák sokszor még a repülőkéességük elérése előtt elhagyják a fészket.

A szajkó mindenevő madár, ami lefér a torkán, azt mind megeszi. Így apró rovarok, rágcsálók, más madarak tojásai, fiókái is az étlapra kerülnek. Ősszel növényi táplálékot is magához vesz. Feltűnik a gyümölcsösben, diósokban is, sőt rájár a vadszóróra is kukoricázni. Tölgy- és bükkerdőben sok makkot fogyaszt. Egy-egy jól termő tölgyfa alá napokig visszajár. A bőséges termésből raktárt is képez. A tölgy- és bükkmakkot előszeretettel dugdossa el a földbe, persze ezekről gyakran meg is feledkezik, így rengeteg tölgy és bükk csemete kel ki a munkája nyomán. A szajkó

állandó madár. Télen nem vonul el, csupán a táplálékkeresés miatt kóborol. Ilyenkor feltűnik olyan helyeken is, ahol egyébként nem költ. Kemény teleken a madáretetőre is rájár.

Magyarországon nem védett madár. Ám ez nem jelenti azt, hogy üldözni kell. Szerves része az erdei ökoszisztémának. Az állatok harmadik szeme és a fák gondos ültetője.

ke külön kocsányon ül. Virágzása május-júniusra esik. A felálló viragszirmok sárga színűek, a lehajló lepellevelek fehér alapon barnásan erezettek.

A virág szárítva jellegzetesen ibolya illatú, innen ered népi elnevezése, az ibolyagyökér. A virágokból a nyílás után tokter-

més fejlődik. A tarka nőszirm Magyarországon védett növény. Természetvédelmi értéke 5000 Ft, csokorba szedni, kiásni ezért nem szabad. De nem is kell, hiszen a rengeteg kertészeti változat miatt egyetlen kiskert sem marad írisz nélkül.

KÉP ÉS SZÖVEG: VÖLGYI SÁNDOR
WWW.VOLGYISANDOR.EXTRA.HU

Beszkenelt baranyai tájak

2010 őszén indult és 2015-ben zárul az a nagyszabású, nemzetközi régészeti program, melyben 58, a régészet és az örökségvédelem területén jelentős intézmény vesz részt az Európai Unióból, köztük magyar partnerként az egyetlen a Baranya Megyei Múzeumok Igazgatóságának Régészeti Osztálya. A projekt keretében belül légi felvételeket, geofizikai kutatásokat és lézeres légi szkennelést végeznek a szakemberek Baranya megye kiemelkedő lelőhelyein (Pécs-Jakabhegy, Mohácsi csatatér, Szemely-Hegyes stb.). Az ArchaeoLandscapes Europe program fő célja, hogy a régészetben terjessze, bemutassa a távérzékelési módszereket, egy önmagát fenntartó, szakértőkből álló hálózatot hozzon létre, valamint, hogy az európai régészeti örökséget közelebb hozza a nagyközönséghez.

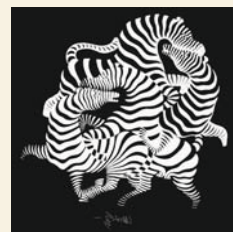
Picasso kalandjai a színpadon

Szórakoztató, meghökentető és gondolatébresztő – ekként jellemezhetjük a Picasso kalandjai című abszurd játékot, melyet Méhes László rendezésében tűzött műsorára a Pécsi Nemzeti Színház Kamaraszínháza. A szó legnemesebb értelmében vett bohóctréfák és szívszorítóan megrendítő pillanatok füzére ez a különleges darab, melyben azon sem lepődünk meg, hogy a szereplők szabadon járkálnak a színpad és a mögé vetített filmkockák között.

– Miután az alapanyagunk az 1978-as, emblemikus svéd film volt, ragaszkodnunk kellett a történethez, nem sajátíthattuk ki magunknak apropóként – nyilatkozta Méhes László. – Ám miután a jeleneteiből válogatnunk kellett, az általunk összerakott „mozaik-kép” óhatatlanul máshová helyezi a hangsúlyokat, más gondolatok erősödnek föl a színpadi átdolgozásban. A művésznek a világhoz, a pénzhez, s a lélek tisztaságához való viszonyát boncolgatjuk, azt, hogy létezik-e vegytiszta művészet? Persze, mindezt nagyon mulatságos köpenybe bújtatva.

Együtt Vasarely ajándékai

Az optikai festészet, az op-art legjelentősebb képviselőjének, Victor Vasarelynek a művészetével Denise René párizsi galériatulajdonos ismertette meg a világot. Ők 1944-ben közös galériát hoztak létre, amely az '50-es, '60-as években a geometrikus absztrakt és kinetikus művészet meghatározó színterévé vált. 1969 és 1980 között Vasarely Denise René egyetértésével jelentős értékű alkotást ajándékozott a budapesti Szépművészeti Múzeumnak és a pécsi Janus Pannonius Múzeumnak – ebben nemcsak a pécsi születésű mester, hanem a galéria más kortárs művészeinek alkotásai is szerepeltek. Most a két hazai múzeum együttműködésének köszönhetően az akkori ajándékok egyetlen kiállítás keretében láthatók a Modern Magyar Képtárban november 25-ig. A 38 műalkotás milliárdos értéket képvisel. Az intézmény e tárlattal állít emléket a közelmúltban, 99 éves korában elhunyt Denise Renének, s az ajándékozó Vasarelynek, akinek a fia, Yvaral, s további 23 nemzetközi rangú alkotó műveit veheti szemügyre a látogató a Papnövelde utca 5-ben.

Koccintás sörrel?

A pécsi Néprajzi Múzeum nagy sikerű, Vallanak a söröskorsók című kiállításához kapcsolódóan kultúrtörténeti előadások is lesznek. Aradra emlékezünk – Haynau sörrel koccintott... címmel Tillai Gábor történész várja a hallgatóságot (köztük iskolás csoportokat is) október 2-án és 3-án 10 órakor; Majdán János történészprofesszor pedig arról beszél az érdeklődőknek október 5-én 16 órakor, hogy a magyar ember miért nem koccint sörrel. Ezen alkalommal a Rokokó Rosé együttes muzsikája mellett a vendégek jó hangulatához egy pohárka bor is hozzájárul.